

ย่อมมีแนวโน้มที่จะใช้สารสนเทศจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งสารสนเทศจากการประเมินมาใช้เป็น กลไกสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโครงการ/แผนงาน หน่วยงานและองค์การ

5.3 ทักษะคิดต่อการประเมิน (Attitude)

ถ้าผู้เกี่ยวข้องมีทัศนคติทางบวกต่อการประเมิน มีภาวะผู้นำ มีความมุ่งมั่นต่อการ ประเมินย่อมส่งผลต่อการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์

5.4 ความผูกพันกับการประเมิน (Commitment)

ถ้าผู้เกี่ยวข้องหรือลูกค้าหลักของการประเมินมีทัศนคติที่ดี มีส่วนร่วมวางแผน ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบในการประเมินจะช่วยสร้างความผูกพันกับการประเมิน สามารถนำไปสู่การใช้ผลการประเมินได้ในที่สุด

การเผยแพร่และรายงานผลการประเมิน (Dissemination and Reporting)

ในระหว่างทำการประเมิน นักประเมินจะต้องเปิดช่องทางของการสื่อสารแบบสอง ทางกับผู้เกี่ยวข้องให้ได้รับรู้หรือมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการประเมิน การได้มีโอกาสพูดคุย เจรจาระหว่างนักประเมินกับผู้เกี่ยวข้องหรือระหว่างผู้เกี่ยวข้องด้วยกันเอง จัดเป็นกระบวนการ ช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการประเมินไปด้วยในตัว สารสนเทศบางอย่างอาจนำไปสู่การทดลอง ปฏิบัติการหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ดี

การเผยแพร่ (Dissemination) ผลการประเมินเกี่ยวข้องกับการใช้กลยุทธ์ที่จะแจ้งให้ ผู้เกี่ยวข้องหลักทุกกลุ่มให้ทราบถึงข้อค้นพบตลอดจนสารสนเทศอื่นที่ควรทราบจากการประเมิน นักประเมินจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อเทคนิคการเตรียมข้อค้นพบและการเขียนรายงานผลการ ประเมิน

ข้อค้นพบของการประเมิน (Findings)

การจัดเตรียมข้อค้นพบจากการประเมิน ควรครอบคลุมถึงข้อมูล / หลักฐาน (Evidence) ที่เก็บรวบรวมมาได้ข้อสรุป (Conclusions) อันเป็นผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และสารสนเทศที่ได้จากการเก็บรวบรวมพร้อมทั้งการตรวจสอบยืนยันผลการตัดสินใจ (Judgments) เป็นการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน โดยนำข้อสรุปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน ผลการ ตัดสินคุณค่าอาจเป็นไปทางบวก เกิดผลตามมาตรฐานหรืออาจต่ำกว่าระดับความคาดหวัง เช่น ผลการตัดสินใจออกมาเป็นดี / เลว เหมาะ / ไม่เหมาะ สำเร็จ / ไม่สำเร็จ เป็นต้น และข้อเสนอแนะ (Recommendations) สำหรับนำไปดำเนินการหรือปฏิบัติในอนาคต

ผลกระทบของการประเมิน

ความสำคัญของการประเมินอยู่ที่การนำผลไปใช้ จุดหมายของการนำผลไปใช้ คือ เกิดการปฏิบัติ (Effects on Action) อันจะทำให้เกิดผลกระทบ (Impact) ต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาซึ่งผลกระทบนี้สามารถเกิดขึ้นได้ต่อการกระทำทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กร ดังนี้

1) พฤติกรรมของสมาชิก

การใช้ผลการประเมินอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมการทำงาน ของสมาชิกในองค์กร เพื่อให้พฤติกรรมดำเนินงานสอดคล้องกับปรัชญาเป้าหมายขององค์กร มากยิ่งขึ้น เช่น จากผลการประเมินโครงการฝึกอบรม อาจทำให้ฝ่ายบริหารใช้ผลเพื่อทบทวนและ สนับสนุนฝ่ายฝึกอบรมให้จัดทำโครงการฝึกอบรมพนักงานสายงานต่าง ๆ ให้มีความพร้อมสำหรับ การปฏิบัติงานไปในทิศทางที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายความสำเร็จขององค์กร ได้ดีขึ้น เป็นต้น

2) ระเบียบข้อบังคับขององค์กร

การใช้ผลการประเมินอาจทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ในการดำเนินงานขององค์กร เช่น การเปลี่ยนแปลงระเบียบที่ใช้กับพนักงาน สำหรับปฏิบัติงาน ด้านการผลิตหรือการให้บริการ อันเป็นผลมาจากการประเมิน เป็นต้น

3) โครงสร้างขององค์กร

การใช้ผลการประเมินอาจนำไปสู่การปรับโครงสร้างภายในองค์กร เช่น การ ปรับเปลี่ยนสายการบังคับบัญชาของสายงาน การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ระบบการสื่อสารระหว่าง ผู้บริหารระดับสูงกับผู้บริหารระดับสาขา เป็นต้น

4) วัฒนธรรมองค์กร

การใช้ผลการประเมินอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบความคิดความเชื่อ เกี่ยวกับคุณค่าเป้าหมายขององค์กร เช่น ผลการประเมินเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างองค์กร อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ ความเชื่อเกี่ยวกับความมีชื่อเสียง เกียรติภูมิขององค์กร เป็นต้น

(ศิริชัย กาญจนวาสี ,2545 :151 - 166)

1.9 จรรยาบรรณของนักประเมิน

จากการที่องค์กรต่างๆ มีความตื่นตัวและให้ความสำคัญต่องานการประเมินในช่วง ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ทุกฝ่ายเรียกร้องการประเมินที่ดำเนินงานโดยผู้ประเมินที่มีลักษณะเป็น นักวิชาชีพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้งานประเมินที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการใช้ประโยชน์ มาตรฐาน ความเป็นไปได้ มาตรฐานความเหมาะสม และมาตรฐานความถูกต้อง

การศึกษาความจริงเพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ บางครั้งเป็นงานที่เสี่ยงและเจ็บปวด แต่เป็นสิ่งที่ผู้ประเมินทุกคนจะต้องกระทำด้วยความเหมาะสม นักประเมินที่ดีต้องประพฤติปฏิบัติ และมีพฤติกรรมกรรมการประเมินที่ตั้งมั่นอยู่บนหลักการสำคัญ คือ ประเมินอย่างเป็นระบบ ประเมินด้วยความสามารถทางวิชาชีพ ประเมินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ประเมินโดยให้เกียรติผู้เกี่ยวข้อง และประเมินอย่างรับผิดชอบต่อส่วนรวม

1. ประเมินอย่างเป็นระบบ

นักประเมินต้องทำการประเมินสิ่งที่มุ่งประเมินด้วยกระบวนการที่เป็นระบบบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เชื่อถือได้ โดยมีการจัดดำเนินการดังนี้

1.1 นักประเมินพึงพิจารณาร่วมกับผู้เกี่ยวข้องถึงคำถามของการประเมินวิเคราะห์ จุดอ่อนจุดแข็ง เพื่อเลือกคำถามที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และกำหนดวิธีการตอบคำถามเหล่านั้น

1.2 นักประเมินต้องทำการประเมินด้วยเทคนิควิธีที่เหมาะสมมีความเป็นมาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นเทคนิควิธีเชิงปริมาณหรือคุณภาพ เพื่อให้ได้สารสนเทศจากการประเมินที่มีความถูกต้องแม่นยำและเชื่อถือได้

1.3 นักประเมินพึงระบุเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินคุณค่าโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เชื่อถือได้

1.3 นักประเมินพึงเสนอรายงานการประเมินที่ครอบคลุม แนวคิดของการประเมิน วิธีการ ขั้นตอนการประเมินอย่างชัดเจน ข้อจำกัด ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น รายงานควรสื่อความหมายตรงประเด็น โดยเฉพาะผลทางลบควรใช้ภาษาทางบวกที่เหมาะสมพร้อมทั้งอภิปรายผลการประเมินในบริบทได้อย่างเหมาะสมรายงานควรมีรายละเอียดที่เพียงพอที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจจนสามารถตีความและวิจารณ์การประเมินได้

2. ประเมินด้วยความสามารถทางวิชาชีพ

นักประเมินต้องได้รับการศึกษาและฝึกปฏิบัติอย่างนักวิชาชีพ มีการพัฒนาความรู้ และทักษะการประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยมีการดำเนินการดังนี้

2.1 นักประเมินพึงมีวุฒิการศึกษาทางการประเมินหรือฝึกอบรมทางการประเมินแบบนักวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะและคุณธรรมที่เหมาะสมสำหรับการเป็นนักประเมิน

2.2 นักประเมินต้องทำการประเมินตามกรอบพฤติกรรมแห่งวิชาชีพการประเมิน นักประเมินปฏิเสธการประเมินนอกกรอบขีดความสามารถของตนเอง แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องทำการประเมินในลักษณะดังกล่าว นักประเมินจะต้องเสนอข้อจำกัดที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการประเมินอย่างชัดเจน พร้อมทั้งพยายามแสวงหาความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ

2.3 ในกรณีที่เป็นกรทดลอง ซึ่งมีกลุ่มทดลอง / กลุ่มควบคุม นักประเมินต้องมั่นใจได้ว่าจะไม่เกิดปัจจัยเสี่ยงหรือผลตกค้างทางลบต่อกลุ่มที่นำมาทำการศึกษา

2.4 นักประเมินพึงสร้างสมและพัฒนาความสามารถในการประเมินอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจะทำการประเมินได้อย่างมีคุณภาพ การพัฒนาความสามารถในวิชาชีพทางการประเมินเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักประเมินทุกคน ซึ่งสามารถกระทำได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การประเมินตนเอง การร่วมงานกับนักประเมินอื่น ๆ ที่มีความสามารถหรือเชี่ยวชาญทางการประเมิน

3. ประเมินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

นักประเมินต้องติดต่อสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องอย่างเปิดเผย จริงใจ ทำการประเมินด้วยความสุจริต เทียบธรรม โดยมีการดำเนินงานดังนี้

3.1 นักประเมินต้องติดต่อสื่อสาร เจริญกับผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ อย่างเปิดเผย จริงใจ ทั้งเรื่องการกำหนดค่าใช้จ่าย การดำเนินงานประเมินข้อจำกัดของการดำเนินงาน ขอบเขตของการดำเนินงาน ขอบเขตของผลการประเมินที่จะได้รับ ถือเป็นความรับผิดชอบของนักประเมินที่จะต้องบอกกล่าวสิ่งเหล่านี้ด้วยความชัดเจน

3.2 นักประเมินพึงบันทึกการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่แตกต่างไปจากแผนการเดิมที่เจรจาดกลงไว้ พร้อมทั้งชี้แจงเหตุผล ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจส่งผลกระทบต่อขอบเขตการประเมินและผลการประเมิน นักประเมินจะต้องรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบอย่างทันเวลาก่อนที่จะมีผลกระทบจริงเกิดขึ้น

3.3 นักประเมินต้องรับผิดชอบต่อการป้องกันการใช่วิธีการที่ไม่เหมาะสม อันอาจนำไปสู่ความผิดพลาดของสารสนเทศที่จะได้รับรวมทั้งข้อสรุป นักประเมินพึงสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทราบถึงเหตุผล เพื่อนำไปสู่การเลือกแนวทางที่เหมาะสม แต่ถ้าไม่สามารถป้องกันเหตุดังกล่าวได้ ควรปฏิเสธการทำประเมินหรือปรึกษาทีมงาน หรือผู้เกี่ยวข้องที่มีใจเป็นธรรม เพื่อหาทางออกที่เหมาะสมและมีมาตรฐานที่ยอมรับได้

3.4 นักประเมินพึงเปิดเผยแหล่งทุนสนับสนุนการประเมิน ความเป็นมาของการประเมิน รวมทั้งบทบาทหรือความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ

3.5 นักประเมินพึงสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในผลการประเมินส่งเสริมการนำผลไปใช้และป้องกันการนำผลไปใช้ในทางที่ผิด

4. ประเมินอย่างรับผิดชอบต่อส่วนรวม

นักประเมินต้องให้ความสนใจต่อความหลากหลายของคุณค่าทางสังคม สิทธิการรับรู้ ข่าวสาร การรักษาผลประโยชน์และความถูกต้องทางสังคม โดยมีการดำเนินงานดังนี้

4.1 ในการวางแผนการประเมิน นักประเมินพึงให้ความสนใจต่อคุณค่าในมิติต่าง ทางสังคมอย่างครอบคลุม ควรพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ถ้ามีการละเว้นการประเมินคุณค่า สำคัญบางด้านที่เป็นความสนใจของบางกลุ่ม

4.2 นักประเมินพึงพิจารณาประเมินทั้งผลผลิตที่เกิดขึ้นโดยตรง รวมทั้งผลลัพธ์ หรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามมาในวงกว้างที่มีต่อส่วนรวม ตลอดจนการรายงานผลการประเมิน ควรครอบคลุมมิติสำคัญที่เป็นความสนใจของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ

4.3 นักประเมินพึงสร้างความสัมพันธ์ในระดับที่เหมาะสมกับผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายของการประเมิน ตลอดจนสร้างความสมดุลระหว่างความต้องการการประเมินที่เป็นทางการของ กลุ่มที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในกรณีที่นักประเมินเผชิญกับความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องหรือระหว่าง นักประเมินกับกลุ่มที่เกี่ยวข้อง นักประเมินจะต้องระบุประเด็นความขัดแย้ง ให้ชัดเจนและอภิปรายกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง เพื่อหาทางออกที่เหมาะสม ถ้าไม่สามารถแก้ไขความ ขัดแย้งได้ ควรมีข้อเสนอว่าสมควรดำเนินการประเมินต่อไปหรือไม่ ถ้าสามารถดำเนินต่อไปได้ จะต้องระบุให้ชัดเจนถึงข้อจำกัดที่เป็นผลตามมา

4.4 ภายใต้อะบอบประชาธิปไตย นักประเมินต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพใน การรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน นักประเมินพึงให้ผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสรู้ข่าวสารการประเมิน อย่างเสมอภาค การเผยแพร่สารสนเทศจากการประเมินควรจัดแยกให้เหมาะสมกับผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มต่าง ๆ นักประเมินจะต้องแน่ใจว่า ผลการประเมินที่เสนอให้ นั้น เป็นส่วนสำคัญ มีความ ถูกต้องชัดเจน ตรงกับความสนใจของแต่ละกลุ่มจำเป็นต้องรับรู้พร้อมทั้งทำให้แต่ละกลุ่มตระหนัก ว่ายังมีสารสนเทศบางส่วนที่อาจไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงที่ยังไม่ได้นำเสนอ

4.5 นักประเมินมีความจำเป็นต้องตอบสนองและรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ ขณะที่นักประเมินตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ จะต้องพิจารณาผลประโยชน์ ของสาธารณะ และความถูกต้องทางสังคมเป็นสำคัญ

(ศิริชัย กาญจนวาสี , 2545 : 229 - 233)

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย

การที่สถาบันอุดมศึกษาให้การศึกษาระดับปริญญาตรี และฝึกอบรม ผู้ที่จะเป็นบัณฑิต ต่อไปในอนาคตนั้น มีความมุ่งหวังอยู่ 2 ประการ คือ ต้องการให้ผู้นั้นเป็นผู้รอบด้านวิชาการ ขั้นสูงและเป็นผู้มีคุณธรรม ความประพฤติดี และการที่จะให้บัณฑิตมีลักษณะดังกล่าวอาจารย์และ ผู้บริหาร จำเป็นที่จะต้องจัดประสบการณ์ และความรู้ที่จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกฝน

ใกล้ชิดเคยชินกับลักษณะนั้น ๆ คือรับความรู้ได้เต็มที่ คิดแก้ไขปัญหาได้ และเป็นการแก้ปัญหา โดยใช้เหตุผลที่ดี รู้จักค่าของความดี หัดเสียสละ มุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ไม่เบียดเบียนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544 : 27)

บัณฑิตที่มีคุณลักษณะเป็นที่ต้องการของสังคมควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการดังนี้ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544 : 33)

1. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ คือ คุณลักษณะที่ตรงกับสายงานที่จะประกอบอาชีพ นั้น ๆ เช่น เลขานุการก็ควรจะมีพินิจได้ ขวเลขได้ ติดต่อประสานงานเป็น จดบันทึกการประชุมเป็น สามารถใช้ภาษาได้ดี เป็นต้น
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ งานบางลักษณะอาจจำเป็นต้องพิจารณาบุคลิกภาพ เป็นสำคัญ เช่น ผู้ที่ทำงานประชาสัมพันธ์อาจจะต้องเป็นผู้ที่หน้าตาดี พูดจาไพเราะ ยิ้มแย้มแจ่มใส ผู้ที่ทำงานบนเครื่องบิน อาจจะต้องสูงพอสมควร ฯลฯ
3. คุณลักษณะด้านความประพฤติ คนเก่ง ทำงานเก่ง อาจจะเป็นที่ต้องการของ สังคม แต่คนเก่งที่มีความประพฤติน่ารังเกียจ เช่น ไม่สุจริต ชอบพูดปด เห็นแก่ตัว ข่มขู่สร้าง ปัญหาให้แก่หน่วยงานอย่างมาก ฉะนั้นบัณฑิตที่พึงประสงค์จะต้องมีความประพฤติที่ดีงาม มีวินัย ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ อุดมคติ เสียสละ ขยันขันแข็ง เป็นต้น
4. ความสามารถในการจัดการ นอกจากคุณลักษณะทั้ง 3 ด้านแล้ว บัณฑิตควรมีความสามารถในการมองเห็นปัญหา มองเห็นวิธีการแก้ปัญหา มองเห็นวิธีการทำงาน ซึ่งพูดใน ลักษณะรวม ๆ คือ ความสามารถในการจัดการ สามารถทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จไปด้วยดีได้

ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของทบวง มหาวิทยาลัย ลงวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2540 ทบวงมหาวิทยาลัยได้พิจารณาเห็นสมควรกำหนด คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดม ศึกษาในสังกัดและกำกับทบวงมหาวิทยาลัยดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543 : 82)

1. เป็นผู้มีความรอบรู้ในวิชาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีความสามารถในการคิด และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ
2. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรม สามารถครองตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเต็มภาคภูมิ
3. เป็นผู้มีความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ได้แก่
 - มีความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์เพียงพอที่จะใช้งานได้
 - มีความสามารถในการเล่นดนตรีได้อย่างน้อย 1 ชนิดหรือมีความสามารถในการ เจริญศิลปะและวรรณกรรม

- มีความสามารถในการกีฬาอย่างน้อย 1 ชนิดกีฬา
- มีความสามารถทางภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา

4. เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและดำรงชีวิตด้วยความเหมาะสม

ส่วนทางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2544 : 10) ได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาที่ควรวัดและประเมินดังนี้

ผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ที่สำคัญ ซึ่งนักศึกษาควรได้รับจากการเข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษาและควรวัดและประเมินได้คือ

1. ผลการเรียนรู้เฉพาะวิชา (Subject Specific Outcomes : SSO) เป็นผลการเรียนที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นความรู้ลึก - ู้รอบในวิชาที่เรียนหรือในโปรแกรมวิชาที่เลือกเรียน

2. ผลการเรียนรู้ที่เป็นทักษะในการสื่อสารเฉพาะบุคคล (Personal Transferable Skills : PTS) ในการเรียนรู้นั้นผู้เรียนควรจะได้มีการพัฒนาทักษะในการเรียน – การถ่ายโอนความรู้ การสื่อสาร ที่สำคัญ มี 7 ประการ คือ

2.1 การสื่อสารที่มีประสิทธิผล (Effective Communication) โดยเฉพาะในเรื่องการพูดและการเขียน (Speaking and Writing) ด้วยการที่ผู้เรียนพัฒนาทักษะในการถ่ายโอนความรู้ ความเข้าใจ ความคิดที่ตนได้เรียนรู้มาสู่ผู้อื่น เช่น การอธิบายข้อความรู้ การอภิปรายหน้าชั้น การตอบคำถามปากเปล่า การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์วิจารณ์ด้วยการพูด ส่วนการเขียนนั้น ตั้งแต่การเขียนอธิบายความรู้สั้นๆ การตอบคำถาม การเขียนรายงาน การเขียนบทความ การเขียนบทวิจารณ์ การเขียนรายงานการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

2.2 ทักษะในการจัดระบบ – ระเบียบ (Organize) คือ ผู้เรียนต้องพัฒนาทักษะในการจัดระบบระเบียบความรู้ – ข้อมูล ทฤษฎี ฯลฯ ที่ได้เรียนรู้มาจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย (มิใช่จากผู้สอนแหล่งเดียว) ถ้าผู้เรียนสามารถจัดระบบได้ ความรู้จะไม่เลือนหาย การโยงความสัมพันธ์ของข้อความรู้จะเกิดขึ้น

2.3 ทักษะในการรวบรวมความรู้ – ข้อเสนอเทศ (Gather Information) โดยเฉพาะเน้นทักษะการฟัง – การอ่าน (Listening and Reading) ผู้เรียนต้องสามารถแสวงหาความรู้ด้วยการฟัง – การอ่าน สามารถวิเคราะห์ข้อความรู้และเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม

2.3 ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Use IT) เนื่องจากข้อความรู้สารสนเทศในปัจจุบันมีอยู่ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากมาย ผู้เรียนควรใช้ IT เป็นเครื่องมือในการแสวงหารวบรวม ข้อมูล - ข้อสารสนเทศให้ได้

2.5 ทักษะในการทำงานและการเรียนรู้โดยลำพังตนเอง (Act Independently) โดยที่ไม่ต้องรอให้ใครสั่งหรือรอให้เกิดวิกฤตก่อน

2.6 ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Work in Teams) คือ มีทักษะในการทำงาน และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในหลาย ๆ กลุ่ม ทั้งกลุ่มที่ชอบ / ไม่ชอบ และทำได้หลายบทบาท ในการทำงานกลุ่มซึ่งผู้เรียนมักจะ ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรจนคนไทยถูกวิจารณ์ว่าทำงานเป็นทีมไม่เป็น

2.7 ทักษะในการคิดคำนวณ / การอ่านและแปลความหมายตัวเลข (Numeracy) เป็นสื่อในการคิดคำนวณเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ

3. ผลการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถทั่วไปทางวิชาการ (Generic Academic Outcomes : GAO) เป็นความสามารถที่พัฒนาขึ้นจากการได้รับการเรียนรู้ อันเป็นผลการเรียนรู้ที่มีความสำคัญยิ่ง ได้แก่

3.1 ความสามารถในการใช้ข้อมูล ความรู้ ยืนยันความคิด (Make Use Information)

3.2 ความสามารถในการวิเคราะห์ (Analyze)

3.3 ความสามารถในการคิดวิจารณ์ (Think Critically) ซึ่งสามารถวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลใช้สติปัญญาได้ดี

3.4 ความสามารถในการสังเคราะห์ความรู้กับความคิดของตนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Synthesize Idea and Information)

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ระดับบัณฑิตศึกษาปีการศึกษา 2545 ซึ่งทางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2544 : 8) ได้กำหนดดังนี้

1. มีทักษะในการสื่อสาร
2. มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี
3. มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้
4. มีทักษะในการจัดการ
5. มีความสนใจใฝ่รู้
6. มีความรู้และทักษะในการวิจัย
7. มีความเป็นเลิศและความเป็นผู้นำทางวิชาการ
8. มีความสามารถในการสร้างงาน
9. มีจิตสำนึกในการพัฒนางาน

10. มีความสามารถผลิตงานวิชาการ
11. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
12. มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ
13. มีจิตสาธารณะ โดยเล็งเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

เพื่อให้การจัดบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีทิศทางชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยและได้บุคลากรที่เป็นประโยชน์ตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ บัณฑิตวิทยาลัยจึงเห็นควรกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งทางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2546 : 1) ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใน ปีการศึกษา 2546 ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะพื้นฐาน

- 1.1 มีความสนใจใฝ่รู้ มีความเป็นสากล มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้
- 1.2 มีความคิดวิจารณ์อยู่บนพื้นฐานทางวิชาการและเหตุผลที่เหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางด้านวิชาการ
- 1.3 มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเน้นศักยภาพการใช้ภาษาอังกฤษในการศึกษาค้นคว้า
- 1.4 มีความสามารถในการบริหารจัดการ

2. คุณลักษณะทางสังคม

- 2.1 มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีวินัยในตนเอง ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นกิจที่หนึ่งตามพระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมราชชนก สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและสิ่งแวดล้อม
- 2.2 มีภาวะผู้นำ มีวุฒิภาวะและบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถแก้ปัญหาและดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ

3. คุณลักษณะทางวิชาการ / วิชาชีพ

- 3.1 มีความรู้ลึกในศาสตร์เฉพาะ และรู้รอบในศาสตร์อื่น ๆ
- 3.2 มีศักยภาพในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ สามารถบูรณาการความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหรือจากการค้นคว้าวิจัย และนำไปประยุกต์ในการพัฒนางานอาชีพของตนได้
- 3.3 มีคุณธรรมและจริยธรรม

จะเห็นว่าการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งทางคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้กำหนดนั้นมี 3 คุณลักษณะด้วยกัน คือ

คุณลักษณะ พื้นฐาน คุณลักษณะทางวิชาการ/วิชาชีพ และคุณลักษณะทางสังคม และอีกคุณลักษณะหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้ความสนใจและควรประเมิน คือ คุณลักษณะทางเชาว์อารมณ์ เพราะเชาว์อารมณ์มีความสำคัญในการใช้ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นชีวิตการทำงาน ชีวิตส่วนตัว ชีวิตครอบครัวและสังคม บุคคลที่มีเชาว์อารมณ์ดีเท่านั้นจึงจะสามารถดำรงอยู่ในโลกการทำงาน ปัจจุบัน ได้ดีกว่าคนที่มีแต่เพียง อีคิวสูงและอีคิวต่ำ เชาว์อารมณ์จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อคนทำงานในปัจจุบัน (วิลาศลักษณ์ ชิววลลิต , 2543 : 158)

โกลแมน (Goleman , 1998 อ้างถึงใน นันทา สุริรักษา , 2543 : 43) ได้ให้ความหมายของ “EQ” คือ ชื่อย่อของ Emotional Quotient หรือ เชาว์อารมณ์ (Emotional Intelligence) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อการสร้างแรงจูงใจในตนเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่าง ๆ ได้

โกลแมน (Goleman , 1998) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเชาว์อารมณ์ในหมวดสมรรถนะส่วนบุคคลในการบริหารจัดการกับตนเองว่ามีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง และการสร้างแรงจูงใจ ในทัศนะของโกลแมนนั้น

1. การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง การตระหนักรู้ความรู้สึกโน้มน้ำแข็งของตน และหยั่งรู้ความเป็นไปได้ของตนรวมทั้งความพร้อมของคนในแง่ต่าง ๆ กล่าวคือรู้เท่าทันในอารมณ์คน สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น ๆ และผลที่ตามมาประเมินตนเองได้ตามจริง รู้จุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง
2. การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ กล่าวคือ สามารถจัดการกับภาวะอารมณ์หรือความฉุนเฉียวได้รักษาความเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์และคุณงามความดีได้ มีความสามารถที่จะปรับตัวได้ยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างสิ่งใหม่ มีความสุขและเปิดกว้างกับความคิด ข้อมูลใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ
3. การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง หมายถึง แนวโน้มของอารมณ์ที่เป็นปัจจัยสู่เป้าหมายกล่าวคือ เป็นความพยายามที่จะปรับปรุงหรือมีแรงบันดาลใจให้ได้มาตรฐานที่ดีเลิศ มีความคิดริเริ่มพร้อมที่จะปฏิบัติตามโอกาสที่อำนวย มีการมองโลกในแง่ดี แม้จะมีปัญหาที่มีอุปสรรค แต่ก็มิได้ย่อมนะยะสู่เป้าหมาย

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาคุณภาพบัณฑิตนั้นสามารถทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของมหาบัณฑิต คือ เสียงสะท้อนหรือเสียงตอบรับจากผู้จ้างงานหรือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต ดังนั้น การประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของมหาบัณฑิต โดยศึกษาจากความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพื่อนำไปเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งประกอบการปรับปรุงงานของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีผู้ศึกษาในเรื่องดังกล่าวตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศรีลักษณ์ สง่าเมือง (2525 : 85 – 89) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาวิชามนุษยศาสตร์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของมหาบัณฑิตทางสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ต่อการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในด้านความรู้ทางวิชาการ และการนำความรู้ไปประกอบอาชีพไปใช้ในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ในทัศนะของตนเอง และผู้บังคับบัญชา ผลการวิจัยพบว่า มหาบัณฑิตสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ร้อยละ 70.7 ทำงานในด้านการสอนในหน่วยงานของรัฐบาล เหตุจูงใจที่ทำให้เข้าศึกษาต่อร้อยละ 71.9 ตอบว่าต้องการหาความรู้ เพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน ผลงานทางวิชาการที่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ได้จัดทำ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน การเขียนบทความ เขียนตำราและงานวิจัย มหาบัณฑิตส่วนมากนำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาระดับปริญญาโทไปใช้ในการทำงานได้มาก และมีความเห็นว่า ควรปรับปรุงหลักสูตรในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ให้มีการศึกษาด้านปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎีให้มากขึ้น การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตในด้านความรู้ทางวิชาการมนุษยศาสตร์ และบุคลิกภาพ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$)

สร้อยทอง สิริมงคล (2529 : 125 – 130) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การติดตามผลมหาบัณฑิต ปีการศึกษา 2517 ถึง 2527 สาขาวิชานิติศาสตร์และการพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลเกี่ยวกับการกระจายของมหาบัณฑิต ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ความเหมาะสมของหลักสูตรต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า มหาบัณฑิตส่วนมากทำงานด้านการสอน ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานส่วนมากเข้ารับการอบรมทางวิชาการภายในประเทศ ผลงานทางวิชาการส่วนมากเป็นวิทยากรในการอบรม การจัดประชุมสัมมนา และการเขียนเอกสารประกอบการสอน การประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของมหาบัณฑิตเกี่ยวกับการนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษารายวิชาต่าง ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน มหาบัณฑิตประเมินว่า

รายวิชาส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มาก

สุจิตรา บัวหยาด (2538 : บทคัดย่อ) ได้ติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษา คณิตศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า มหาบัณฑิตนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาจากหลักสูตร ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานทุกด้านในระดับมาก ผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีผลการศึกษาสาขาวิชาการศึกษาในระดับดี

สุชาติ ศักดิ์ปฏิมาภรณ์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2529 – 2535 จากความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างและผู้ร่วมงานของมหาบัณฑิต พบว่า ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างส่วนใหญ่พอใจกับการทำงานของมหาบัณฑิต ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง ประเมินมหาบัณฑิตมีความสามารถอยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นความสามารถด้านการซ่อมแซมบำรุงรักษาที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้ร่วมงานประเมินมหาบัณฑิตมีความสามารถอยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นความสามารถด้านการผลิตที่อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการซ่อมแซมบำรุงรักษาที่อยู่ในระดับน้อย

สรรรุติ หันสันเทียะ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินผลหลักสูตรปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2529 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อติดตามผลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต พบว่า ด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตซึ่งเป็นผลจากการประเมินของมหาบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต ในด้านความรู้ ด้านการสอนและด้านการเป็นผู้นำ พบว่า ความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน โดยต่างประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนด้านการพัฒนาตนเอง และสังคมทั้งสองกลุ่มประเมินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วลัยพร ศรีเชียงราย(2545:บทคัดย่อ)ได้ติดตามผลบัณฑิตระดับปริญญาโทของศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยติดตามผลการนำความรู้ไปปฏิบัติงานของบัณฑิตและประเมินคุณภาพของบัณฑิต พบว่าในการปฏิบัติงานได้รับการยอมรับในด้านวิชาการ ด้านการแก้ไขปัญหา ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ และด้านการมีวิสัยทัศน์และมีความภูมิใจที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รจนา แก่นอำพรพันธ์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษา โดยศึกษาคุณลักษณะปัจจุบัน คุณลักษณะที่พึงประสงค์และแนวทางพัฒนานักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะปัจจุบันของนักศึกษาใน 8 ด้าน คือ ด้านสติปัญญา

วิชาชีพ อารมณ์ ทักษะทางสังคม ความเป็นตัวของตัวเอง คุณธรรม ทักษะคิด และการจัดการ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ในขณะที่ความคิดเห็นของนักศึกษา อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก 2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของอาจารย์พบว่า อาจารย์ต้องการให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีเพียงสาขาวิชาภาษาไทย ที่อาจารย์ต้องการให้นักศึกษามีคุณลักษณะด้าน ความเป็นตัวของตัวเองและคุณธรรมในระดับมากที่สุด สาขาวิชาพัฒนาชุมชนที่อาจารย์ต้องการให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสติปัญญาและคุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ต้องการให้มีคุณลักษณะทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ สาขาวิชาบริหารธุรกิจมีความต้องการในระดับมากที่สุดและต้องการในระดับมากที่สุดในด้านคุณธรรม

3. แนวทางพัฒนานักศึกษา พบว่า อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ มีความคิดเห็นว่าจะมีการพัฒนานักศึกษาทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีเพียงความคิดเห็นของอาจารย์ในสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ที่ต้องการให้มีการพัฒนานักศึกษาด้านอารมณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด และอาจารย์สาขาพัฒนาชุมชนมีความต้องการในการพัฒนาด้านอารมณ์และทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนของนักศึกษามีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ที่ต้องการให้มีการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาชีพ ในระดับมากที่สุดและสาขาวิชาพัฒนาชุมชน ที่ต้องการให้พัฒนาด้านทัศนคติ อยู่ในระดับมากที่สุด 4. แนวทางพัฒนานักศึกษาที่มีความจำเป็นจะต้องเร่งดำเนินการพัฒนา นักศึกษาตามความคิดเห็นของอาจารย์พบว่า ส่วนใหญ่อาจารย์เห็นว่าอันดับแรกคือ ควรจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษารู้จักแสวงหาความรู้ สังเคราะห์ วิเคราะห์ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ร้อยละ 34.0 รองลงมา คือ ควรมีห้องเรียนและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชา ร้อยละ 14.9 สำหรับนักศึกษามีความคิดเห็นว่าแนวทางพัฒนานักศึกษาที่มีความจำเป็นจะต้องเร่งดำเนินการในอันดับแรก คือ การปรับปรุงเนื้อหาวิชาและจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ร้อยละ 28.6 รองลงมา คือ ควรจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษารู้จักแสวงหาความรู้ สังเคราะห์ วิเคราะห์และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ร้อยละ 14.1 และผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับแนวทางพัฒนานักศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนานักศึกษา

อุษาพรรณ นีรันครศรี (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์ ผู้สอน บัณฑิตและผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างเกี่ยวกับ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตเกษตร

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณาจารย์ผู้สอน บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นว่าบัณฑิตเกษตรควรมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ/วิชาชีพเกษตรศาสตร์ ในด้านความสามารถในการปฏิบัติงานการเกษตร ด้านบุคลิกภาพและด้านทัศนคติและค่านิยมอยู่ในระดับมาก 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตด้านความรู้เรื่องเทคโนโลยีทางการเกษตรและเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องระหว่างคณาจารย์ผู้สอน ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง และบัณฑิต มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตด้านความสามารถในการปฏิบัติงานการเกษตร ระหว่างคณาจารย์ผู้สอน ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง และบัณฑิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตด้านบุคลิกภาพระหว่างคณาจารย์ผู้สอน ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง และบัณฑิต ไม่แตกต่างกัน 5) การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตด้านทัศนคติและค่านิยม ระหว่างคณาจารย์ผู้สอน ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง และบัณฑิตมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญส่ง มัทธนาภรณ์ (2545 : บทคัดย่อ) พัฒนาเกณฑ์ประเมินคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกณฑ์ประเมินคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในด้านทักษะพื้นฐาน ด้านวิชาชีพและด้านสังคม ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดกรอบคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นตรงกัน ร้อยละ 80 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้จำนวน 14 กลุ่ม การกำหนดตัวบ่งชี้คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญในมิติความสำคัญและจากกลุ่มตัวอย่างในมิติความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้เป็นตัวบ่งชี้สำหรับกำหนดเกณฑ์ประเมินบัณฑิตที่พึงประสงค์ซึ่งมีทั้งหมด 3 ด้าน 14 กลุ่ม ได้จำนวน 95 ตัวบ่งชี้เกณฑ์คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในภาพรวมเป็น 3.53 เกณฑ์จำแนกในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านทักษะพื้นฐาน ระดับเกณฑ์เท่ากับ 3.47 ด้านวิชาชีพ ระดับเกณฑ์เท่ากับ 3.54 และด้านสังคม ระดับเกณฑ์เท่ากับ 3.58 พิจารณาภาพรวมจากตัวบ่งชี้ทั้งหมด 95 ตัวบ่งชี้ ผู้เชี่ยวชาญกำหนดเกณฑ์อยู่ในระดับดี 71 ตัวบ่งชี้ และกำหนดเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง 24 ตัวบ่งชี้

งานวิจัยต่างประเทศ

แกลรี ลี พาเดกิ (Gary Lee Pardike 1994 : 81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “A Follow-up Study of White Cloud High School Graduates for the Year 1989 – 1992 (Michigan)” มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินผลผู้ที่สำเร็จการศึกษาจาก White Cloud High School ปี 1989 – 1992 เป็นการศึกษาความคิดเห็นทางด้านวิชาการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันได้จัดให้ โดยจะนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ประสิทธิภาพการสอน ค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยมและดี คิดเป็นร้อยละ 37 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ คิดเป็นร้อยละ 49 และที่ไม่ให้ความเห็นว่าต่ำกว่าเกณฑ์หรืออยู่ในขั้นที่ต้องปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 17
2. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69 และถึงร้อยละ 32 ที่มีผลการเรียนดีเด่นของห้อง และมีผู้ที่มีผลการเรียนอยู่ในขั้นดีเกินกว่าครึ่งของชั้นเรียนคิดเป็นร้อยละ 31

มูฮัมหมัด ชาฟิค (Muhammad Shafiq 1987 : 3949 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “A follow – up Study of Agriculture Education Graduates at the University of Agriculture , Faisalabad , Pakistan” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเกษตรกรรม ไฟซาลาบัด ประเทศปากีสถาน ในแผนกวิชาเกษตรกรรม ในด้านต่าง ๆ คือ สถานภาพของบัณฑิต ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางอาชีพของบัณฑิต ความคิดเห็นของบัณฑิตเกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน ความเข้าใจของบัณฑิตต่อทักษะของผู้อื่นเกี่ยวกับโปรแกรมการเรียนการสอนและตรวจสอบความสำเร็จของบัณฑิต จากกรวิจัยพบว่า บัณฑิตร้อยละ 9 มีอาชีพเป็นครู ในขณะที่ทำการศึกษาดูตามผล บัณฑิตร้อยละ 11 เคยเป็นครูสอนและลาออกแล้ว บัณฑิตร้อยละ 80 ไม่เคยสอน ภูมิหลังทางครอบครัวเป็นเกษตรกรรมและสถานภาพทางสมรสไม่มีความแตกต่างกันที่นัยสำคัญต่อประสิทธิภาพในการสอน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ ผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการเป็นครูหรือลาออกจากการเป็นครู คือ เงินเดือนไม่พอเพียง บัณฑิต ร้อยละ 47.6 เห็นว่าบัณฑิตมีความพร้อมต่องานในปัจจุบันอยู่ในระดับพอ ๆ กัน ผู้ตอบส่วนใหญ่เห็นว่าบุคลากรอื่นมีทัศนคติที่ดีต่อโปรแกรมการเรียนการสอน